

Filarmonica de Stat „Transilvania”. Capodopere ale secolului XX

(Elena Maria Șorban, muzicolog – 21 ianuarie 2020)

Interesul pentru muzica modernă este o tendință îmbucurătoare și constantă a publicului clujean. Sala plină de la Filarmonică (17 ianuarie 2020) a fost cu atât mai încurajatoare, cu cât la Opera Română avea loc, concomitent, o premieră.

Am audiat două lucrări monumentale, în care Orchestra Filarmonicii – alături de doi protagoniști de excepțională valoare – a făcut dovada profesionalismului său de înaltă clasă. Ambii oaspeți sunt cunoscuți publicului clujean. Dirijorul rus Valentin Uryupin a mai fost la noi – personal, nu l-am uitat în calitate de dirijor în Festivalul Mozart 2016; palmaresul lui include Premiul I la Concursul de dirijat „Georg Solti” din Frankfurt (2017). Clarinetistul elvețian Damien Bachmann este, printre multele sale premii, laureat și al Concursului clujean „Gheorghe Dima” (2015).

În deschiderea programului din 17 ianuarie 2020, am făcut cunoștință cu Concertul pentru clarinet (1928) de Carl Nielsen (1865-1931). Viața compozitorului danez are unele similitudini cu biografia lui Enescu, între care necesitatea de a-și câștiga existența ca instrumentist sau punerea târzie în circuitul internațional al valorilor. Programarea lucrărilor sale la Cluj, în ultimii ani, rămâne, de fiecare dată, memorabilă. L-aș fi intitulat „Concert pentru clarinet și tobă”. Dacă nu citești geneza lucrării, crezi că se încadrează între acele muzici antimilitariste, precum „Povestea soldatului” de Stravinski sau opera „János Hány” de Zoltán Kodály. De fapt, autorul intenționa o reprezentare a personalității bipolare a solistului căruia i l-a dedicat... (exemplu de polisemantism muzical).

Solistul serii, clarinetistul Damien Bachmann (n.1991) este fenomenal, la toți parametri: expresivitate, virtuozitate, memorie. A urmat un bis spectaculos, cu inflexiuni de klezmer (Béla Kovács: *Sholem-alekhem, Rov Feidman!*), în care l-au acompaniat opt cordari din orchestră.

Programarea Simfoniei a IV-a (1935-36) de Dmitri Șostakovici este o raritate, chiar pe plan mondial, din cauza complexității ei. Ea este sinonimă cu reprezentarea muzicală tragică a stalinismului. Anti-eroică. Cei circa 100 de instrumentiști redau cum masele calcă în picioare umanul. Culori de detaliu: lacrimi la harpă, sclipiri de celestă, tifle cu clarinetul, clovnerii de corzi, apocalipsă la alămuri, marș funebru și dans macabru. Totodată, un autoportret al compozitorului, în incertitudine și nedisimulată fragilitate. Recomand să vedeți și filmul-eseu documentar *Shostakovich Against Stalin* (1997). Valentin Uryupin merge pe urmele lui Valeri Gherghiev, prin implicare și competență, conducând orchestra noastră, care s-a autodepășit.

O sută de pete de sânge care vorbesc pentru zecile de milioane de oameni uciși. Restul e tăcere...